

|| *так бывае*

ВІРТУАЛЬНЫ СВЕТ ПАЭЗІІ

Са з'яўленнем інтэрнэту
гэтыя словы набылі іншы сэнс

«Інтэрнэт — гэта новая выступка свабоды, што параўнальна нядаўна стала даступнай чалавеку», — піша расійскі праграміст, спецыяліст у сферы інтэрнэт-тэхналогій і штучнага інтэлекту Ігар Ашманаў. З'явіліся творцы, якія скарысталіся новай магчымасцю і падняліся па віртуальнай лесвіцы: размясцілі ўласныя вершы ў сацыяльных сетках. Іх можа прачытаць кожны карыстальнік. Але надрукаваных кніг такія аўтары часцей за ўсё не маюць, у саюзных пісьменнікаў не лічацца.

— З'ява гэта двухбаковая, — тлумачыць знаўца беларускай літаратуры Аксана Бязлепкіна. — З аднаго боку, літаратура нібы ўзбагачаецца. Але яна не атрымлівае аб'ектыўнай крытыкі і таму не развіваецца.

...Сустрэча з мінскай паэткай Алісай Ахрамовіч (яна ж Mate Lakiato) адбываецца ў кавярні. Нас, наведвальнікаў, каля дзясятка. Але больш людзей маленькая кавярня і не змясціла б.

У сацыяльнай сетцы, дзякуючы якой мы і даведаліся пра паэтку, у Алісы — па сумяшчальніцтве фатографа, мастачкі і дызайнера — 111 чытачоў. Там жа — апублікаваныя вершы, аўдыя- і відэазапісы твораў. Дарэчы, яна не цураецца рускай і англійскай моў, але часцей піша па-беларуску.

Псеўданім прыйшоў сам сабою: Аліса любіць напой Late Makiatto. І «атмасферныя» кавярні, дзе робяць смачную каву. Менавіта ў іх адбываюцца яе выступленні. На сустрэчы можа прыйсці любы і прэзентаваць свой літаратурны твор. Ці паслухаць іншых.

— Для таго, каб папрысутнічаць, дастаткова набыць кубак кавы. Такі дагавор з адміністрацыяй кавярні. Яны нам — памяшканне, мы ім — кліентаў, — тлумачыць Аліса.

Дзіма Вецер піша выключна па-руску. Яго суполка налічвае болей за 5 тысяч чытачоў. Паэт жыве ў Мінску і часам ладзіць выступленні тут жа. Яны адбываюцца ў клубах ці кавярнях са сцэнай. Але больш вядомы ён у Расіі. Апошняе выступленне месяц таму адбылося ў Санкт-Пецярбургу. Кошт квіткаў — незалежна ад краіны — дэмакратычны: у сярэднім каля 50 тысяч беларускіх рублёў.

Дзіма лічыць, што колькасць чытачоў паэтычнай суполкі ў сацыяльнай сетцы часцей за ўсё не залежыць ад таленту творцы. А на пытанне «Чаму не друкуецца кніжка?» адказвае шчыра: «Грошай на яе няма».

«Падняць» беларускую элітарную (на іх думку) літаратуру спрабуюць удзельнікі рускамоўнага аб'яднання «Хімера». Гэтая суполка стварылася тры месяцы таму, у яе можна трапіць толькі праз жорсткі адбор. Група прымае да сябе выключна «абраных» і годных.

— Часам даводзіцца самім ісці «ў мінус», каб заплаціць за арэнду памяшкання для мерапрыемства, — дзеліцца Канстанцін Більдзікевіч, удзельнік суполкі. Ужо адбылося сем сустрэч нефармальнага аб'яднання. Выступленні бясплатныя.

«Як і па-за інтэрнэтам, у сацыяльных сетках можна сустрэць і таленавітых творцаў, і людзей, якія проста шукаюць шляхі да папулярнасці. На мой погляд, розніца ў тым, што першым нескладана рэалізавацца і па-за сецівам».

Ці з'яўляюцца паэтамі «віртуальныя» творцы? Хаця б юрыдычна? «Згодна з беларускім заканадаўствам, аўтарскае права на апублікаванне ў сацыяльных сетках не распаўсюджваецца. Яно з'яўляецца толькі тады, калі аўтар друкуе свае творы ў СМІ ці кнізе», — тлумачыць Антон Шэмет, юрыст са шматгадовым стажам.

Вось што адказала на тое ж самае пытанне расійская каманда падтрымкі з адной з сацыяльных сетак: «Калі вы размяшчаеце інфармацыю ў вольным доступе, то яе можна свабодна капіраваць, змяняць і распаўсюджваць. Мы лічым, што стваральнік кантэнту ў любым выпадку павінен радавацца таму, што яго творчасць разыходзіцца па сеціве».

Уладзімір КАПЦАЎ, дацэнт кафедры літаратурна-мастацкай крытыкі Інстытута журналістыкі БДУ, кандыдат філалагічных навук:

— Сёння літаратура, якая публікуецца ў інтэрнэце, мае канкрэтны камерцыйны бок. Напрыклад, раман Змітра Глухоўскага «Метро 2033» спачатку быў апублікаваны на адным з сайтаў для прайзаікаў і там выклікаў чытацкі выбух. Так яго і заўважылі будучыя выдаўцы. А выдавецтва «Эксмо» праз інтэрнэт пусціла ў свой час чутку, што раман Віктара Пялёвіна «Empire V» неарыгінальны, падраблены і такім чынам зрабіла яму амаль бясплатную рэкламу. А летась з'явіліся дзве кнігі — блог-бастары, дзе надрукаваны лепшыя творы віртуальных літаратараў. Дарэчы, удзельніцаў для «БрамаМар» (конкурс для маладых літаратараў) мы ў асноўным таксама шукаем праз інтэрнэт.

Зміцер БАЯРОВІЧ, паэт і празаік:

— Калі паэт займаецца самаабвясчэннем, гэта не паэт. Можна, толькі Маякоўскі мог так казаць пра сябе. І яму гэта пасавала. Але гэта выключэнне. Паэту проста трэба мець творы. Добрыя. Глыбокія. Якасныя. Калі яны такія, іх надрукуюць.

Алесь КУЗЬМІНОВА, магістр філалагічных навук, журналіст і паэтка:

— Як і па-за інтэрнэтам, у сацыяльных сетках можна сустрэць і таленавітых творцаў, і людзей, якія проста шукаюць шляхі да папулярнасці. На мой погляд, розніца ў тым, што першым нескладана рэалізавацца і па-за сецівам. Для іх інтэрнэт — проста дапамога і дадатковы канал сувязі з аўдыторыяй. У той жа час існуе праблема з аўтарамі, якія чамусьці баяцца паказаць свае творы па-за інтэрнэтам. Пэўна, трэба ладзіць конкурсы, матываваць аўтараў на самаўдасканаленне і выводзіць чалавека з віртуальнай прасторы, правяраць, ці сам ён хаця б свае вершы піша. Талент — гэта талент. Калі ён ёсць, ён правяціцца ў любым выпадку, нават калі чалавек занадта сціплы.

Вераніка ПУСТАВІТ, студэнтка IV курса Інстытута журналістыкі БДУ.

|| *Мелодыя натхнення*МАСТАЦТВА
ПЕРАМОЖНЫХ «ДУДЛАЎ»

Гэтай восенню кампанія Red Bull праводзіла ў Беларусі незвычайны конкурс пад назвай Doodle Art. Студэнтам беларускіх ВНУ і проста зацікаўленым прапаноўвалася прадставіць увазе публікі так званыя «дудлы» (ад англійскага Doodle — малюнак, зроблены ў момант, калі ўвага чалавека адцягнутая чым-небудзь іншым. Яскравы прыклад — малюнкi, якія робяць людзі, размаўляючы па тэлефоне). Конкурс праходзіў пад лозунгам «Маляваў на парах? Атрымай па заслугах!», удзел у беларускім фінале ўзялі дваццаць чалавек, а перамагла Яна МАЗУРКЕВІЧ. Карэспандэнты «Чырвонкі» сустрэліся з дзяўчынай і пагутарылі пра конкурс, жыццё і мастацтва.

Здагадацца, чым займаецца Яна, трапіўшы да яе ў гасці, няцяжка — пакой, у якім жыве дзяўчына, нагадвае маленькі музей сучаснага мастацтва. Сцены ўпрыгожваюць малюнкi ў самых розных тэхніках і жанрах, асобны стос папер з эскізамі і выявамі хаваецца на паліцы, на стале — графічны планшэт, фарбы... На адной са сцен лоджыі — зробленая балончыкам копія графіці вядомага англійскага вулічнага мастака Бэнксі.

Цяпер дзяўчына малюе гуашшу і чорнай гелевай ручкай, але ў хуткім часе, магчыма, паспрабуе працаваць і з алеем: сябры самымі рознымі спосабамі падтрымліваюць яе і нядаўна падарылі алейныя фарбы.

— Адукацыі ў сферы мастацтва ў мяне няма, — расказвае дзяўчына. — Маці лічыць, што на мяне паўплывалі дзіцячыя гурткі, у якія яна мяне вадзіла ў маленстве. У мяне засталася шмат малюнкаў з тых часоў, і я памятаю, што нас сапраўды нечаму вучылі, напрыклад, як маляваць нацюрморты. Пасля школы доўга думала, куды ўсё ж такі паступаць, і спынілася на спецыяльнасці «Лагістыка» ў Інстытуце бізнесу і менеджменту тэхналогій БДУ: яна здавалася мне перспектыўнай. Менавіта падчас вучобы пачала шмат маляваць. Мне падабалася рэалізоўваць нейкія свае ідэі ў малюнках, ад працэсу я адчувала сапраўднае задавальненне. Да таго ж мае захапленне падтрымлівалі сябры, і гэта таксама натхняла.

Скончыўшы вучобу, Яна ўладкавалася на прадыёмства «Мотавела», дзе працуе і сёння. Дзяўчына займаецца закупкай камплектных частак для веласіпедаў. На працу не скардзіцца, хаця прызнаецца, што спачатку было няпроста: словы «метыз» і «ўтулка» яе пужалі... Перад тым, як весці дзелавую размову, трэба было запойніць прабелы ў ведах. Увогуле, Яна лічыць важным досвед працы ў мужчынскім калектыве, і да сваіх калег ставіцца з несумненнай павагай.

— Пра конкурс «дудлаў» даведалася ад аднагрупніцы, якая даслала мне пра яго інфармацыю, — узгадвае Яна. — Я ўсё думала, што вось зараз падрыхтуюся, нешта прыдумаю і намалюю. Але неяк то часу не хапала, то штосьці замінала... Ведаецца, звычайна цяжка рабіць малюнак на «заказ», заўжды хочацца трапіць у настрой. У выніку я села маляваць у перадапошні дзень. Зрабіла, як мне цяпер падаецца, самае простае — малюнак быка. Гэта была мая адзіная асацыяцыя з кампаніяй-арга-

нізатарам.

Па выніках галасавання на сайце конкурсу малюнак Яны ўвайшоў у дваццатку лепшых у Беларусі і трапіў у фінал, які праводзіўся ў адным з мінскіх клубаў. У фінале судзі аддалі нашай гераіні толькі другое месца, але... Ужо пасля конкурсу арганізатары ўбачылі ў малюнку пераможцы парушэнні некаторых умоў конкурсу, і першае месца аўтаматычна перайшло да Яны.

— Вядома, перамозе я абрадавалася. Праўда, пазней у інтэрнэце незнаёмыя людзі пісалі шмат усялякага, агульны сэнс напісанага можна звесці да пытання «А чаму менавіта ваша праца перамагла?». І гэта трохі засмучала. Галоўным прызам быў планшэтны камп'ютар, які я і атрымала. Першапачаткова планавалася, што пераможцаў конкурсу ад усіх краін збяруць разам у Кейптаўне, але прадстаўнікі некаторых краін туды не трапілі, у тым ліку і я. Ва ўмовах беларускага конкурсу гэтага і не абяцалі, але ўсё адно неяк прыкра. Са мной звязваліся пераможцы з іншых краін, якія таксама не паехалі ў Паўднёвую Афрыку...

Дарэчы, сусветным пераможцам Doodle Art стаў Сантану Каўшык Хазарыка з Індыі. Яго «дудл», зроблены пад уплывам вывучэння індуізму, быў прызнаны лепшым сярод работ 27 краін-удзельніц.

— Конкурс мне вельмі спадабаўся. Па-першае, мяне шчыра здзіўляла, што падчас фінальнага мерапрыемства, калі выстаўляліся ўсё 20 работ фіналістаў, многія людзі з цікавасцю разглядалі нашы малюнкi. Такая ўвага заўжды прыемная. А яшчэ я пазнаёмілася з цікавай дзяўчынай, малюнак якой мне самой спадабаў-

Работа, якая перамагла ў фінале рэспубліканскага конкурсу Doodle Art.

Творчая атмосфера лунае паўсюль. Сцяну лоджыі ўпрыгожвае зробленая Янай копія графіці Бэнксі.

ся больш за ўсё. Яна вучыцца ў БДУ на спецыяльнасці, звязанай з дызайнам. Мы паразмаўлялі, і гэта яшчэ раз пераканала мяне ў тым, што «школа» мае вялікае значэнне, а ў мяне яе зусім няма.

Ёй заўжды падабалася працаваць рукой, і нават цяпер, калі трэба мець нешта ў электронным фармаце, гэта спачатку з'яўляецца на паперы, потым скануецца, а агрэхі выпраўляюцца.

Кажучы так, Яна, пэўна, трохі хітруе... Цяпер дзяўчына малюе гуашшу і чорнай гелевай ручкай, але ў хуткім часе, магчыма, паспрабуе працаваць і з алеем: сябры самымі рознымі спосабамі падтрымліваюць яе і нядаўна падарылі алейныя фарбы. Увогуле, Яна кажа, што надта не любіць рабіць малюнкi на камп'ютары, хоць час гэтага вымагае. Ёй заўжды падабалася працаваць рукой, і нават цяпер, калі трэба мець нешта ў электронным фармаце, гэта спачатку з'яўляецца на паперы, потым скануецца, а агрэхі выпраўляюцца.

Што датычыцца натхнення, то яно для дзяўчыны простае — сум:

— Часцей за ўсё я пачынаю маляваць, калі мне сумна, і на душы адразу становіцца так хораша і лёгка...

Грашовага прыбытку хобі Яне не прыносіць, хаця, напэўна, магло б. Для сваіх сяброў яна робіць унікальныя аксэсуары, напрыклад, чохлы для смартфонаў: пэўны малюнак пераводзіць у лічбавы фармат і друкуе на пластыку. Падчас інтэрв'ю Яна частуе нас згатаваным уласнаручна пірагам, з чаго робім выснову, што перад намі не толькі добрая мастачка...

— Калі я толькі прыйшла працаваць пасля вучобы, зразумела, што нават на працы ты ўвесь час набіраешся вопыту, новыя ведаў, — кажа яна. — Цяпер, калі прыходжу дадому пасля працоўнага дня, як бы цяжка мне ні было, застаўляю сябе рабіць што-небудзь карыснае, вучыць новае. Акрамя малявання, мяне цікавіць кіно, музыка.

Гарбаты п'ем з кубкаў, якія Яна ўпрыгожыла, і напрыканцы сустрэчы гэта ўжо не здзіўляе...

— Вядома, я хачу звязаць жыццё з маляваннем. Дызайн, напэўна, не мае. Я цікавілася працай аніматара і нават хадзіла на курсы 3D-анімацыі, але ў гэтым відзе значна менш малявання, а больш геаметрыі. Канкрэтных варыянтаў пакуль няма, але я ведаю: галоўнае — нешта рабіць. Вучыцца новаму, спрабаваць, і ўсё прыйдзе.

**Яраслаў ЛЫСКАВЕЦ,
Фота Надзеі БУЖАН.**